

város, ország, haza, otthon

Az én Isztambulom

PAMUK, Orhan
Az új élet
Ulpius Ház, 2006

Hó
Ulpius Ház, 2006

A fehér vár
Ulpius Ház, 2006

A nevem: Piros
Ulpius Ház, 2007

Isztambul
Ulpius Ház, 2007

Fekete könyv
Ulpius Ház, 2008

Az ártatlanság
múzeuma
Ulpius Ház, 2010

„Hit” (Isztambul)
Magyar Lettre
Internationale, 67

„Az ártatlanság
múzeuma”
Magyar Lettre
Internationale, 75

Isztambulban születtem, és ötvenhárom éve itt élek. A New Yorkban töltött három esztendőn kívül sohasem éltem másutt. Számomra Isztambulon kívül nincs más város, ország, haza, otthon, amelyet más városokhoz, országokhoz, otthonokhoz, másféle életekhez, világokhoz mérhetnék. Néha szerencsésnek érzem magam, hogy csakis isztambuli és kizárólag ennek a városnak az írója vagyok: Isztambulban évszázadokra elegendő történet kavargok sok ezernyi író számára. Máskor meg csonkának és elégtelennek érzem magam attól, hogy csak isztambuli vagyok.

Isztambul című könyvemben Condról, Nabokovról, Naipulról is szót ejtettem. Ők várost, országot cseréltek, földrészeket, kultúrákat hagytak maguk mögött, és más nyelv ablakából is képesek lettek nézni a világot, én viszont születésem óta, ötvenhárom év múltán is ugyanabban a homlokzatán a családunk nevét viselő házban lakom. Estenként ugyanabból az ablakból ugyanarra az utcára nézek. Onnan, ahol a hetven éve ugyanazon a helyen álló platánfa ágai mögötti kanyarulatban az utca eltűnik a szemem elől, idelátszanak az ötven éve ugyanott cigarettát meg ezerféle hasznos és haszontalan apróságokat áruló Alaaddin boltjának fényei. Nyári estéken, ha hűvös szél támad, szomorúságot kelt bennem ez az ugyanahhoz a helyhez, ugyanahhoz az utcához, sőt ugyanahhoz a házhoz való tartozás. Egyfajta büntudat mérgez, akár a valaha meggondolatlanul szívott cigaretták kátránya. Nem megbánás, talán inkább beletörődés. Vajon jellemző az isztambuliakra, ahogyan életem színtereire tekintve szeretném megérteni, hogy ez volna az élet? Az isztambuliság elkerülhetetlen következményeként a várost nézve keserűen látja az ember, hogy könnyörtelenül, semmiféle szabályt sem követve változik minden; ugyanakkor azt is érzékeli – akár gyermekkoromban, a kezükben cigarettával állandóan panaszkodó felnőttek, akik végül maguk is a panaszuk elválaszthatatlan részeivé váltak –, hogy semmi sem változik.

Gyermekkorom kisvárosias, egy milliós, fáradt Isztambulja egy fél évszázad alatt tízmilliós nagyvárossá alakult. Olyan távoli, különös városrészei vannak, ahol sohasem jártam, és ha az újságban nem olvasnék róluk, még a nevükkel sem találkoznék. Az ablakomból nemigen látszik, hogy ilyen távoli és különös falvakat csatoltak városomhoz. Gyermekkorom utcáin olyan tömeg hömpölyög, amelyet akkor meg álomban sem tudtam volna elképzelni. A „történelem”-nek nevezett dolog kegyetlenségét érzem látva, hogy egyesek egy új élet izgalmával járnak azokon a járdákon, amelyekről én azt hiszem, hogy az utolsó éveiket élik.

Gyermekkoromban, ha kinéztem az ablakomon, a platán és az elszáradt, majd később kivágott hársfa ágai között látszó Teşvikiye úton villamosok jártak. Az út macskaköveit és a síneket később aszfalttal borították. Nyolc-tíz évvel azután, hogy a villamosvezetéseket is leszedték, az Olaszországból érkező, le-leeső szarvú trolibuszok számára újabb vezetéseket feszítettek ki. Utóbb azok is eltűntek a trolibuszokkal együtt.

Ha az ember, akárcsak én, egyetlen városhoz kötődik, s ezt sorsaként fogadja, egy félévszázad alatt a várost saját lelkének és testének részeként érzékeli. Az évek során a város utcáin, terein és boltjaiban bekövetkező változásokat (gyermekkorom legfontosabb moziainak bezárását, a játékbolt eltűnését), akárcsak saját testének sebeit, zúzódásait vagy keléseit, először gyerekes izgalommal és szomorúsággal, később akár saját testének alakváltozásait, egyfajta belenyugvással szemléli. Ám amiről itt szólnom kell, az a barátként szeretett, gazdagsága

és mélysége helyett inkább a saját bánatomra és öröömre emlékeztető Isztambulnak a lelke.

Van a városoknak lelke? Ha van, mi alkotja? Nagysága, kultúrája, történelme, utcáinak és épületeinek lelkünket megérintő képze? A város zsúfoltsága vagy üressége, ködös vagy meleg éghajlata? Vagy az, hogy van a városnak egy folyója, amelyen hajózáni lehet, vagy az, ha a tenger, mint Isztambulban is, bent van a városban? Mikor érezzük meg a lelkét? Ha magáról nézünk le a városra, vagy ha egy aluljáróban halljuk a város zúgását, és orrüregünkben érezzük piszkos nedves-ségét? Talán az a lélek, amit akkor érzünk, ha éjjel, a város nyűtte fáradt állatként az egész várossal együtt vergődünk ágyunkban, álom és ébrenlét között, a ködkürtöket hallgatva. A gazdagodó új Isztambul mindenestre már nem olyan melankolikus város, mint amilyen gyermekkoromban volt.

Isztambul engem a tömegben is a magányra emlékeztet. A soha véget nem érő zúgásban fáradt

